

## عوامل موفقیت زنان در خانواده به سبک تمدن نوین اسلامی

استاد راهنما: اعظم پورپونیه

زهره خدادوست، فاطمه گردشتمان

### چکیده

سبک زندگی مجموعه رفتارهایی است که فرد از آن‌ها برای تأمین نیازهای روزمره‌ی خود و برای هویت‌بخشی به خود انتخاب می‌کند. توسعه‌ی فکری، فرهنگی، مادی، علمی و هنری را در زندگی بشر را تمدن گویند. اگر هر زنی تمام قوای خود را در مسئله‌ای مهم و با هدفی معین به کار گیرد، شاهد موفقیت‌های زیادی است. زن در کانون خانواده در حوزه‌های مختلف رفتاری، اخلاقی و حتی اعتقادی را باید مطابق با سبکی اسلامی توأم با تمدن نوین باشد تا دچار دلزدگی افراد خانواده نشده و با بروز هر مشکلی به خوبی مرتفع شود. عواملی در موفقیت زنان دخیلند نظیر: هدفمندی، تقویت عزت نفس، مشورت با افراد موفق. قرارگیری زنان در مسیر صحیح الهی توأم با توانایی بالقوه‌ی و دستیابی آن‌ها به موفقیت می‌تواند خانواده و جامعه را از انحرافات اخلاقی و عقیدتی نجات دهد. این تحقیق از طریق فیش‌برداری و با روش کتابخانه‌ای و روش توصیفی-تبیینی، رجوع به منابع دینی و روایی گردآوری شده است.

کلیدواژه‌ها: تمدن اسلامی، زن، سبک زندگی، عوامل موفقیت

## مقدمه

تربیت هر فردی در ابتدا از خانواده شکل می‌گیرد و در این بین زن به عنوان رکن خانواده محسوب می‌شود؛ بدون شک تربیت فرزندان در خانواده و حضور زنان در بطن جامعه می‌تواند متعالی‌کننده و سازنده‌ی کانون گرم خانواده و نهایتاً جامعه، که اسلام با مشارکت زنان در اموری بسیار در تلاش است تا بتواند تربیت را از خانواده به جامعه منتقل کند. اما اگر خانواده‌هایی باشند که مادر از ثبات لازم برخوردار نبوده و نتواند عوامل موفقیتی را در بستر زندگی خود فراهم کند و ناملایمات گوناگونی وجود داشته باشد، باعث ایجاد خشونت‌های خانوادگی، بزهکاری، طلاق و اعتیاد و امثال آن در چنین جوی خواهد شد که باید با در نظر گرفتن رفع مشکلات، شیوه‌ی مناسب و «سبک زندگی» صحیح را به او آموزش داد که این موضوع در بیانات رهبر معظم انقلاب نیز وجود داشت. شیوه زندگی کردن زن در کانون خانواده در حوزه‌های مختلف رفتاری، اخلاقی و حتی اعتقادی را باید مطابق با سبکی اسلامی توأم با تمدن نوین باشد تا دچار دلزدگی افراد خانواده نشده و با بروز هر مشکلی به خوبی مرتفع شود. بررسی سبک زندگی خانواده برتر و متعالی ضرورت دارد از این رو محقق در این تحقیق درصدد آن است تا با استفاده از روش فیش‌برداری کتابخانه‌ای با رجوع به منابع دینی-روایی برخی از عوامل موفقیت زنان در خانواده به سبک تمدن نوین اسلامی را مورد بحث و بررسی قرار دهد. مقاله حاضر پس از بیان مقدمه به تبیین مفهوم سبک زندگی و تمدن و در ادامه به نقش مهم زنان در تحقق این تمدن نوین بر سبک زندگی اسلامی پرداخته و سعی نموده در ادامه‌ی راه برخی از عوامل موفقیتی که در این راستا مؤثرند را بازگو نماید و در پایان نیز نتیجه‌گیری کلی از مباحث ارائه داده است. در سایتهای معتبر پژوهشی نظیر حوزه نت تنها فقط مسأله‌ی موفقیت و مفهوم آن همراه با نظریه‌های مختلف اندیشمندان از لحاظ روانشناسی مورد بررسی قرار گرفته بود. از جمله کتبی که بیشتر در تحقیق مورد استفاده قرار گرفت کتاب اسرار زنان موفق تألیف نیاز جاودانی است که بهره‌گیری از مطالب آن رویکرد عوامل موفقیت را به خوبی برای مخاطب بازگو می‌کند و همچنین کتاب اسرار موفقیت تألیف سید مرتضی مجتهدی که سعی نموده چهره‌ای شفاف از دستیابی به موفقیت را در مراحل گوناگون بیان نموده و این

حس را به خواننده منتقل کند که موفقیت سهم هر فردی است که نیازمند تلاش، هدف و برنامه است.

## ۱- مفهوم شناسی

### سبک زندگی و تمدن

سبک زندگی مجموعه رفتارهایی است که فرد از آن‌ها برای برآورده کردن نیازهای روزمره‌ی خود و نیز برای هویت‌بخشی به خود انتخاب می‌کند. (گیدنز، تجدد و تشخص، ص ۱۲۱). سبک زندگی تحت تأثیر مؤلفه‌های مختلفی نظیر: فرهنگ، پوشش، شغل، آموزش، هنر و ادبیات، معماری و همچنین در شکل‌گیری سبک زندگی عوامل متعددی مانند: علم، تکنولوژی، تاریخ، آداب و سنن و عرف دخیل می‌باشند. سبک زندگی از مؤلفه‌های مهم و تأثیرگذار بر جامعه است و چون امری پویا است با تغییر آن، تمدن نیز تغییر می‌کند. تمدن‌ها اموری پویا هستند که در اثر رابطه میان بُعد مادی و معنوی ایجاد می‌شود؛ لذا برای حفظ آن پویایی خود را حفظ کند. (مقصودی و تیشه یار، تمدن ایرانی فراسوی مرزها، ص ۱۵۸). به عبارتی دیگر، تمدن به حالتی از توسعه در زندگی بشر گفته می‌شود که توسعه‌ی فکری، فرهنگی، مادی و هم‌چنین توسعه علمی و هنری را دربر می‌گیرد. دکتر شریعتی نیز می‌گوید:

«تمدن به معنای کلی عبارتست از مجموعه‌ی ساخته‌ها و اندوخته‌های مادی و معنوی جامعه‌ی انسانی... باید انسان را تغییر داد، نه این‌که وسایل زندگی‌اش را مدرن کرد. وقتی وسایل عوض شود، به خاطر سازش و آماده شدن برای مصرف آن کالاها، مسلماً انسان یک مقدار عوض می‌شود؛ ولی بینش انسان عوض نمی‌شود فقط ذوق مصرف انسان عوض می‌گردد. هر جامعه‌ی متمدنی ماشین، برق، تلویزیون و هواپیما و اسلحه دارد؛ اما هر جامعه‌ای که این‌ها را داشته باشد حتماً متمدن نیست». (شریعتی، تاریخ تمدن، ص ۸).

در باب رابطه‌ی زن و تمدن، باید گفت تقریباً در تمامی مباحثی که در رابطه با تمدن مطرح می‌شود جایگاه و موقعیت زنان به عنوان معیاری برای سنجش سطح تمدن در نظر گرفته می‌شود.

## ۲- نقش‌های زنان در نوین سازی تمدن

زن نیز به عنوان بخشی از عناصر جامعه نقش‌های متفاوتی را ممکن است بر عهده بگیرد که ممکن است هم‌سو با هنجارها و آرمان‌های تعیین شده از سوی منابع تمدنی باشد و یا با آن منافات داشته باشد. در صورتی یک جامعه‌ی اسلامی به سمت اهداف خود که همان تبدیل شدن به یک تمدن اسلامی است، پیش خواهد رفت که نقش‌های جدید افراد هماهنگ با ساخت تمدن نوین باشد. مهم‌ترین نقشی که زن با ایفای آن می‌تواند زیربنای ساخت یک تمدن نوین اسلامی را تضمین کند، نقش تربیتی است که در واژه‌ی مقدس مادر خلاصه می‌شود. همچنین نقش‌هایی همچون همسری. زن با تربیت صحیح خودش انسان درست می‌کند و با تربیت صحیح خودش کشور را آباد می‌کند. جامعه شرایطی را به وجود آورده است که زنان در آن نقش‌های جدیدتر و بیش‌تری را در محیط خانواده بر عهده گرفته‌اند که حتی ممکن است با روحیه‌ی لطیف زنانه سازگاری و تناسب چندانی نداشته باشد؛ و همین امر باعث می‌شود که زن تدریجاً از لطافت و ظرافتی که خداوند برای او در نظر گرفته است دور شود و دیگر نتواند وظیفه‌ی مادری و نسل پروری خویش را به آن چنان که شایسته‌ی اوست به انجام برساند. بنابراین آن‌چه که باید در فرایند تمدن‌سازی و توجه به سبک زندگی متناسب با فرهنگ ایرانی به آن اهمیت داده شود، نقش‌هایی است که زن در فرآیند دستیابی به تمدن بایستی برعهده گیرد. (فضه خاتمی، خرداد ۱۳۹۳)

## ۳- عوامل موفقیت

انسان عادتاً برای کسب موفقیت باید به عواملی توجه داشته باشد که محقق در اینجا به بررسی برخی از این عوامل می‌پردازد:

## الف- هدفمندی

جست‌وجوی موفقیت، همیشه با هدفی آغاز می‌شود. بیشتر مردم، بی‌اختیار در این شرایط قرار گرفته‌اند و نیمی از موفقیت در همین کلمه خلاصه شده است. طرح و هدف روشنی است که انسان را از سرگردانی نجات می‌دهد.

وقتی با افکار مبهم و بدون برنامه ریزی به این سو و آن سو بروید زود فرسوده میشوند. هدف طرح کاریاست که باید روی آن تامل کرده و جزئیات را به هم پیوند داد افراد بازنده، مهمترین هدفشان روز را به شب رساندن است در حالی که افراد موفق از حق تقدمها آگاهند و طرح های یک ماهه، شش ماهه، و حتی یکساله دارند.

هدف هایی مثل خوردن، انتقام گرفتن، روز را گذراندن بی ارزش، مانع رشد شخصیت، خلاقیت، عشق ورزیدن میشوند در واقع این یک نوع سرگردانی و بی هدفی که انسان ها را احاطه کرده، انسان موجودی عاقل و با شعور است و باید کارهایش خردمندانه و منطقی باشد تا هم از زندگی لذت واقعی ببرد و هم در راستای هدفی ارزشمند گام بردارد تا گرفتار این نوع سرگردانی ها نشود. (جاودانی، ۱۳۸۳، ص ۵۶)

قرآن، هدف خلقت انسان را بندگی و عبادت خداوند می‌داند که در سایه این بندگی و عبادت و خدانشناسی، به کمالات و سعادت می‌رسد: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» (ذاریات: ۵۶) «جن و انس را جز برای پرستش و عبادت نیافریدم».

عبادت و بندگی برای خداوند، تنها در نماز و روزه و دعا خلاصه نمی‌شود، بلکه حقیقت بندگی آن است که انسان تسلیم محض خداوند باشد و به تمام کارهایش رنگ الهی بزند و همه امورش در راستای رضایت خداوند باشد.

## ب- اراده

معنای اراده برانگیخته شدن دل به سمت چیزی است که آن را موافق هدف خود بدانند. اراده از جمله مسائلی است که برای رسیدن به هدف و نایل شدن به موفقیت، وجود آن، ضروری و لازم است. ادم موفق خود موجب وقوع امری میشود نمینشیند تا برایش تصمیم گرفته شود. خود مسئولیت کارهایی را که انجام میدهد بر عهده میگیرد و سرنوشت خود را به دست بخت و

## ز- حفاظت از کرامت زن در کانون خانواده

در نهاد خانواده عواملی هستند که سبب می‌شود زن موفقیت‌های خود را متناسب با تعالیم و آموزه‌های اسلامی به سبکی که تمدن نوین می‌طلبد، به منصفه‌ی ظهور برساند که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره خواهد شد:

### - کنترل خود از آلودگی‌های اخلاقی

کرامت زن در ایجاد بینش عمیق اخلاقی وی مؤثر است؛ زیرا کرامت نفس پایه نظام‌های اخلاقی است. از مهم‌ترین موارد این تأثیرات اخلاقی می‌توان به دوری از عجب و غرور، ایجاد حس قدردانی و تشکر، بخشش و بزرگواری اشاره کرد. از دیگر ویژگی‌های اهل کرامت مالکیت هوای نفس است چرا که او بر زبان، غضب و امیال خویش تسلط دارد. خوشخویی و خوش اخلاقی از آثار دیگر کرامت است. انسان کریم خوشخو و نرم است و در مقابل خواهش دیگران با قضاوت صحیح و نرم رفتار می‌کند (<http://meftaah.com/news>) (حفظ کرامت زن، بی‌نا)، ۹۷/۶/۷ ساعت ۱۰:۳

### - افزایش مسئولیت‌پذیری

هر انسانی به طور فطری موجودی مسئولیت‌پذیر است. حفظ کرامت انسانی یک زن با اعطای مسئولیت‌پذیری نسبت به عزیزان و اعضای خود در خانواده مهم‌ترین و هدفمندترین بخش تربیت آدمی است. آثار سودمندی که به برکت این وظایف و مسئولیتی که زیاد طاقت فرسا و سنگین نیست، سبب ایجاد حس مسئولیت‌پذیری اعضای در برابر آنان خواهد شد و در این رهگذر کم‌ترین وظیفه انسان بازداشتن خویش از آزار رساندن به دیگران است. بنابراین به مرور زن سعی خواهد نمود تا در دیگر حوزه‌های مسئولیت در روابط خانوادگی و خویشاوندی، همسایگان و... که به صورت گوناگونی چون حفظ کرامت، محبت، رعایت حقوق، اقامه قسط، همکاری و هدایت اجرا می‌شود، از هیچ تلاشی دریغ نورزد. (پروا، ۱۳۸۰، ص ۸۶)

### - آراستگی به رفتار عزتمندانه در زندگی

ایجاد عزت‌مندی و جایگاه زن در نهاد خانواده در گرو کرامت نفس است. از این‌رو حفظ کرامت شیوه کسب عزتمندی را به انسان آموزش می‌دهد. کرامت نفس برای زن جایگاه ویژه،

حرمت و آبرو ایجاد می کند. عزتمندی خانواده در سایه پرورش روح و کرامت نفس زن آن خانه است، عزت باعث استقلال و پیشرفت در تمامی عرصه‌ها برای یک زن خواهد بود. (<http://meftaah.com/news>) (حفظ کرامت زن، بی نا، ۹۷/۶/۷ ساعت ۱۰:۳۰) که توصیه‌های رهبری بر همین مبناست تا زنان خود را به رفتارهایی عزتمندانه بیارایند.

## نتیجه گیری

سبک زندگی، یعنی رفتار اجتماعی و شیوهی زیستن که آشنایی با آن جهت رسیدن به هدف اصلی انسان، یعنی رستگاری و زندگی راحت و برخورداری از امنیت روانی و اخلاقی برای انسان ضرورت دارد و علاوه بر آن، شرط رسیدن به تمدن اسلامی است. زنان عنصری سازنده هستند که می توانند با شناخت عوامل موفقیت و رعایت آن در زندگی خویش تأثیر بسزایی بر جوامع خود بگذارند. در سبک زندگی جدید بخشی از فعالیت‌هایی به زن واگذار می شود که به تحولات جدید دامن می زند. برآیند این تغییر در سبک زندگی در تمدن پدیدار و باعث می شود که تمدن تغییر کند. باید توجه داشت تغییرهایی که در جامعه ایجاد می شود، سبک جدیدی به وجود می آورد که طبق آن تمدن نیز تغییر می کند. بنابراین باید به گونه‌ای زنان جامعه‌ی ما در کانون گرم خانواده از این عوامل موفقیت در سبک زندگی اسلامی خود بهره بگیرند که متناقض با تمدن نوین نباشد و در راستای هم بتوانند جامعه را به سمت ترقی و تعالی سوق دهند.

## فهرست منابع

\* قرآن کریم (ترجمه ناصر، مکارم شیرازی)

\* نهج البلاغه (ترجمه جعفر، شهیدی)

۱- استفانی، مارستون، معجزه تشویق، ترجمه توراندخت تمدن، تهران: نشر علمی،

۱۳۷۵ ه.ش

۲- پروا، مهدی، روان‌شناسی یکتاپرستی، تهران: بی‌نا، ۱۳۸۰ ه.ش

۳- پناهی، علی‌احمد، آرامش در پرتو نیایش، قم: نشر مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام

خمینی، ۱۳۸۴ ه.ش

۴- جاودانی، نیاز، اسرار زنان موفق، تهران کتاب درمانی، ۱۳۸۳.

۵- شریعتی، علی، تاریخ تمدن، تهران: نشر قلم، ۱۳۶۸ ه.ش

۶- کارنگی، دیل، آیین زندگی، ترجمه ریحانه سیف، تهران: نشر پیمان، ۱۳۸۰ ه.ش

۷- کلینی، محمدبن یعقوب، اصول کافی، ترجمه محمدباقر، کمره‌ای، قم: نشر اسوه،

۱۳۷۲ ه.ش

۸- گیدنز، آنتونی، تجدد و تشخص، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی، چاپ دوم.

۱۳۸۲ ه.ش

۹- مصباح یزدی، محمدتقی، اخلاق در قرآن، قم: نشر مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام

خمینی، ۱۳۷۶ ه.ش

۱۰- مقصودی، مجتبی و تیشه یار، ماندانا، تمدن ایرانی فراسوی مرزها، تهران: نشر

تمدن ایرانی، ۱۳۸۸ ه.ش

۱۱- مجتهدی سیستانی، سید مرتضی، اسرار موفقیت، قم: الماس، چاپ هشتم،

۱۳۸۵

منابع عربی

۱- حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۲، قم: نشر مؤسسه آل البيت لاحیاء التراث، ۱۴۱۲ه.ق

۲- سیوطی، جلال الدین، الدر المنثور، بیروت: نشر دارالفکر، ۱۴۱۴ه.ق

۳- مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۴، ۱۹، بیروت: نشر داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ه.ق

#### سایتها

<http://meftaah.com/news> (حفظ کرامت زن، بی نا، ۹۷/۶/۷ ساعت ۱۰:۳)

خانواده مطهر، [sepidbanoo.i](http://sepidbanoo.i)؛ شنبه ۱۹ فروردین ۱۳۹۶، ساعت: ۱۱:۶

<http://payamezan.eshragh.ir/>، زن سبک زندگی و تمدن سازی نوین اسلامی، فضه

خاتمی، خرداد ۱۳۹۳، ساعت: ۴